

Uredništvo
 ZAGREB
 Dr. Živko Leko
 Državština 6/II
 LJUBLJANA
 s komada

ISTRA

GLASILO SAVEZA

JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

NAŠI ZADACI

Zadaci naše emigracije su poznati. Program je poznat svakom emigrantu, pa i oni koji su tek jučer stupili u naše redove znaju za tri dijela našeg programa: politički, socijalni i kulturni.

Politički dio našeg programa je poznat. Možemo se ne slagati u metodama, ali u cilju se slažemo svi. I taj politički dio, to je ono osnovno u našem programu. Samo — silom raznih prilika o kojima bi se dalo dosta raspravljati — taj politički dio našega programa stupa malo po malo u pozadinu. Sve više i više potiskuje ga socijalni dio programa.

Socijalno-humanitarni rad naše emigracije zamišljen je bio isprva samo kao sporedni dio. Ali razvojem prilika taj socijalni zapravo karitativen rad emigracije stupio je na prvo mjesto. Zbrinjavanje novih emigranata, uzdržavanje i pomaganje nezaposlenih, traženje rada, intervencije za dozvole boravka i uposlenja, rad oko sticanja državljanstva radi osiguravanja egzistencije, podizanje i održavanje skloništa itd., sve je to tako zaokupilo organizovanu emigraciju, da svaki drugi rad postaje nemoguć. Jer pred očitom i oplijivom bljedom pojedinca odlaže se daljnje ciljeve za kasnije. A ti problemi socijalne naravi gomilaju se sve više i više. Razumljivo je da za kulturni rad, kao treći dio našeg programa, ne ostaje ni vremena, ni ljudi ni sredstava.

Kulturni rad bio je ispočetka postavljen u nekim našim društvinama na prvo mjesto. Još sada nose neka naša društva naziv »prosvjetno i potporno društvo«. Ali taj prvi dio naziva mogli bi u ogromnoj većini naših društava mirne duše izbrisati. Jer naziv »prosvjetno« ne odgovara više. Drugi dio naziva — »potporno« — odavno je već ugušio svaku pomicao na neki kulturni rad.

I tako je, eto, socijalni dio našeg programa postao najaktuellijim, iako to nije bilo u intencijama onih koji su organizirali emigraciju i Savez.

Da politički dio našeg programa ne dolazi do izražaja, zato smo u najmanjoj mjeri krivi mi. Jer mi bi i te kako htjeli da je naš rad usmjerjen prvenstveno u tom pravcu, ali prilike su jače od nas. I ono malo krivnje što je na nama ranjera na političkom polju dade se vrlo lako opravdati. O tome se ne može potanko pisati, ali i bez toga znamo svi dobro zašto ne dolazi naš politički rad do izražaja.

Da je prevagnuo socijalni rad, to opet zavisi od mnogih faktora. Ekonomsku krizu mi nismo mogli spriječiti, a ona je tako jako zahvatila baš one ekonomski najslabije slojeve, da je sva energija uložena u to da se pojedinačno izvlači iz nevolje ekonomski najslabije emigrante. Samo — treba ovom prilikom podvući činjenicu koja nam kao cijelini ne služi na čast. U svim društvinama se opaža jak priliv ekonomski slabijih članova, dok oni bolje situirani otpadaju. Ljudi kojima organizacija neposredno ne treba, ti ljudi mahom ostavljaju organizaciju, a na njihova mjesta dolaze baš oni koji od organizacije očekuju u prvom redu pomoć, bila ta pomoć materijalne ili moralne naravi. Kao da je organizovana emigracija neka prelazna stanica u koju se ulazi samo zato da čovjek preko nje stekne neke vrste materijalne egzistencije, a poslije se tu stanicu ostavlja nekako slično kao iseljenici u prekomorske zemlje kada moraju proći karantenu.

Da se time još više otežava rad onim pojedincima koji ulažu dobrovoljno sve svoje sile da održe i unaprijede emigraciju, o tome ne treba govoriti. A da nam ta crta našeg karaktera ne služi na čast, i da takovi postupci ne pružaju baš velike nade u neko naše jako, masovno gl-

Mešani cerkveni zbori prepovedani

Čudna odredba goriškega škofa

Gorica, novembra 1937. — (Agis) — Lubljanski »Slovenec«, z dne 20 t. m. je prinesel vest, ki jo radi važnosti in aktuelnosti, v celoti ponatiskuemo.

Goriški nadškof je prepovedal mešane cerkvene pevske zvore. Po duhu cerkvenih kanonov morajo biti v cerkvi ženske ločene od moških, tako utemeljuje nadškof svoj sklep. Ne da bi se spuščali z nadškofom v debato, samo ugotavljamo, da so pri našem mešani cerkveni zbori že tako udomačeni, da imajo že svojo tradicijo in bo z njihovo ukinitvijo smrtno zadeto tudi naše reslepo cerkveno petje, ki se je visoko razvilo po vseh slovenskih deželah. Tudi ni bilo nikoli slišati pritožbo, da mešanost

zborov povzroča nedostojnosti ali slične neprilike. Nadalje v večini župnih niti ni mogoče misliti na ustanovitev samo moških zborov, ker ni zadosti pevcev. Ce pa v cerkvi ne bo lepega petja, bo trpela tudi služba božja. Uspešno bo, da bodo ljudje začeli cerkev opuščati. žel pa bo — komunizem. —

Puščamo »Slovenčev« poročilo tako kot je in se ne spuščamo v njegove komentarje. Smatramo pa tudi mi to odredbo goriškega nadškofa kot popolnoma nemogočo, predvsem kar se tiče njene utemeljitve. V utemeljiti je poleg vsega še posredno obsojeno naše ljudstvo, ko se mu očita nemoralno.

NAŠE VASI SE PRAZNIJO...

Stalni transporti naših izseljencev v Argentino

Trst, novembra 1937. — (Agis). — Naše vasi se praznijo. Porazno je za nas to dejstvo! Po Tolminskem pa tudi drugod v posebno pasivnih krajih, je že nešteto vasi, po katerih dobiš mnogo hiš zaprtih, po drugih pa le še kako staro ženico in moža, ki cakata na koščeno obiskovalko. Mladina je odšla in še vedno odhaja na vse strani za kruhom, v borbo za boljšo bodočnost, ki jim je doma onemogočena.

Tako lepo domače je bilo še pred 15 leti vseposod pri nas; ljudje so se razumeli, si v potu obraza služili kruh, Danes se ta silka že grozeče spreminja. Poleg slovenskega kmeta se je s pomočjo laške banke priselil tujec iz notrajnosti in obdeluje sosedovo zemljo kakor pač ve in zna, sosed pa je odšel po svetu s trebuhom za kruhom, ker mu je davek vse požrl.

Krivo se gledata soseda, ker se ne razumeata in žuljave roke našega se tresajo in krepke pritisnejo za lopato od grozni misli na sosedu ki je že odšel... Ob Sočo

se je pritihotapila mešanica, kjer je prej živel čisti slovenski rod. Ljudje se izseljujejo. V zadnjem času se je tok naših izseljencev obrnil-posebno na Argentino, kjer imamo že močne skupine svojih. Skoro sleherni mesec zabeležijo statistike po dvajset, trideset in še več naših ljudi, ki potujejo v Buenos Aires. Nič čudnega, tam pričakujemo kruha in svobode. Saj dom, kljub temu, da je že stoletja in stoletja last njihovih družin, jim ne more več nuditi niti tegata, da bi se skromno preživelji. Ne nude jim več niti telesne niti duševne hrane. Vsak krompir, ki je vsajen je že obdavčen, vsaka jonica vnaprej odražana za zaostali davek, in še ni napol enega plačal, že visi nad glavo nova skrb, nova nevarnost, nov davek; in povrhu vsega pride še toča in druge vremenske neprilike ki uničijo ves trud. V šoli odtjujejo mladino, ki pre-

strašena zre v srepe oči potujočevalca, uči se sovraštva mesto ljubezni, blebeta kot papiga besede, ki jih ne razume; prepovedujejo časopise, društva kjer so se po težkem dnevnom delu razvedrili so uničena, v cerkvi komaj da sime zmoliti na tihom molitvico, ki jo je naučila mati, vse prav vse je zatrto. Pa bi to človeka ne zlomilo, ga ne premamila svetla, čeprav tuja zemlja, kjer se smeji zlata prostost, kjer so si rojaki ustvarili svoje Šole, svoja društva, kjer človek pri poštemenem delu vsaj nekaj zasluži, in mu ne visi nad glavo vredna nevernost, da ga bodo kot manjvrednega pretepli in izgnali iz toplega doma.

Ta ogromna razlika v načinu in obliku življenga mami in vleče naše ljudi, posebno mladino v novo domovino za delom, kruhom in prostostjo, starci opusteli domovi pa z votlimi očmi gledajo mrtvo v svet in čakajo. Tako se je tudi v oktobru izselilo veliko število naših in sicer:

Dne 20. oktobra t. l. so s motornikom »Oceania« odpotovali v Argentinijo slediči: Pavšič Alojz, Pavšič Mafalda in Lorenčutti Jolanda iz Grgarja. Mezgec Anton iz Kačić na Krasu, Slavec Martina iz Knežaka, Novak Franc iz Tomaževice na Krasu, Uršič Zoran in Milan iz Bilj, Česnik Pavel iz Zagorja, Hrovat Jožef iz Srpenice, Žerjal Rafael iz Pliskovice, Mankoč Anton iz Kala pri Sv. Petru na Krasu, Šepič Anton, Zvitko Pavlina, Jože in Ivan iz Novakov, Stanta Odón iz Prvačine, Okretič Lojze in Pahor Viktor iz Kostanjevice na Krasu, Vižintin Jože iz Renč, Mrevlje Lojzka in Manfreda Ivan iz Dornberga, Ivančič Rudolf in Renko Jože iz Ostrožnega brda, Zidarič Rozina iz Račic pri Podgradu, Čermelj Verica iz Gojač pri Črničah in Lah Helena iz Dornberga. Poleg navedenih, se je v zadnjem času ukrcalo v Trstu spet večje število izseljencev.

OGROMEN POŽAR V ILIRSKI BISTRICI

Zgorela je nova žaga, last Alojzija Tomšiča — Nad milijon lir škode

Ilirska Bistrica, novembra 1937. (Agis). V sredo pretekli teden, kmalu po polnoči pol treh, je nastal v žagi Alojzija Tomšiča požar, ki se je kmalu razvil tako, da je bilo vsako uspešno gašenje, kljub ogromnim naporom, populnom onemogočeno. Goretci je začelo najbrže v veliki hiši. Tu je šele pred par tedni popolnoma uredil novo in moderno parno žago sedanj lastnik in je prav pred kratkim začel šele z obratom. Škoda, ki jo trpi lastnik je ogromna in sega v preko miljon lir, ter je le s četrtino krita po zavarovanju. Gašenje požara je bilo vsled precejšnjega zaloge lesa in pa neugodnih vremenskih

priček skoro onemogočeno. Iz vseh strani so prihiteli gasilci, poklicni in prostovoljni, da bi kolikor se da omejili požar. Toda, ko je zajel ogenj zaloge lesa, so morali omejiti delo samo na to, da se ne bi požar raztegnil na sosednje stavbe. Pri gašenju je bilo tudi par nesreč med gasilci, med katerimi je odnesel najtežje posledice Stanislav Martinčič, ki si je zlomil nogo. Še daleč v noč je prasketalno na pogorišču in gasilci so morali biti v stalni pravljjenosti. S tem je izgubilo precej ljudi delo, najhujšo škodo pa trpi seveda lastnik sam. Pri gašenju je bilo zlasti občutno pomanjkanje vode.

Šesta obletnica smrti nadšk. Sedeja

Gorica, novembra 1937. — (Agis). — V nedeljo, 28 t. m. bo preteklo šest let od smrti goriškega vladike Borgije Sedeja. Sam nadškof Margotti se v nadškofijskemu listu spominja tega dne in poziva vernike,

da se zberejo okrog groba velikega mučenika na Sv. Gori. Slovesna maša zadušnica se bo vršila v goriški stolnici drugi dan po obletnici.

banje koje bi donijelo koristi i našima dolje, to je svakome jasno.

Da se uz takove prilike ne može ono malo ljudi u emigraciji posvetiti i intenzivnom kulturnom radu, to nije nikakovo čudo. Jer politički rad, iako u malom opsegu, a naročito socijalni, apsor-

biraju sve energije, tako da za rad na prosvjetno-kulturnom polju ne ostaje ni ljudi, ni vremena, ni sredstava. A taj kulturni rad u širem smislu riječi ima i te kakav propagandni značaj, a time ujedno i politički, što je prvi i osnovni dio našega programa. (t. p.)

»Istina se najprije u muci rađa kao i sunce u rumenilu zore, pa se postepeno razvija i penje k svome zenitu.«

Dr. Ivo Mogorović.

ARHIV JULIJSKE KRAJINE I EMIGRACIJE

Beograd, nov. 1937. Osmog ov. mjeseca, na inicijativu saveznog predsjednika, održan je u Beogradu sastanak, na kojem je donesena odluka da se osnuje jedan arhiv u Beogradu koji će pokupiti sav historijski materijal koji se odnosi na Julijsku Krajinu. G. dr. Čok, predsjednik Saveza, naglasio je potrebu — koju već odavna osjećamo — za prikupljanje materijala o Julijskoj Krajini, i to toliko iz njene prošlosti prije rata, odnosno za vrijeme rata, a naročito iz poslijeratnog vremena i o emigraciji. Istaknuo je da je krajine vrijeme da se pristupi poslu, pošto mnogi od onih koji bi mogli da daju sigurna svjedočanstva o izvjesnim dogadjajima u našoj povijesti, nažalost nestaju. Materijal o našim krajevima razasut je na najrazličitijim mjestima i nalazi se u raznim rukama. Ako želimo da se na temelju ovog materijala nešto raditi, dokumentira naša povijest, dozaknju naše pravo na naše krajeve, onda je potrebno da sav taj materijal bude sakupljen na jednom mjestu tako da se s njime interesenti lako mogu poslužiti. Za početak potrebno nam je sakupiti materijal na jednom mjestu i srediti ga. Kasnije će nam biti omogućena upotreba tog materijala i taj materijal će nam dati pobude za daljnji rad.

G. dr. Juraj Mirković predložio je zatim, pošto su se svi prisutni slagali sa izlaganjem g. dr. Čoka, da se odmah pristupi izboru jednog užeg odbora, koji će započeti pripremne radove na organizaciji posla i konstituisanju jednog šireg radnog odbora. Pošto je ovaj predlog prihviten, izabran je slijedeći odbor: Dr. I. M. Čok, Dr. Juraj Mirković, savjetnik Ante Marčac, Dušan Rybar i Dr. Lojze Berč.

Pošlije ovoga pristupilo se detaljno diskusiji o organizaciji Arhiva, a su dalje odluke prepustene novoizabranoj odboru. Već na sastanku samom svim prisutni su obećali svoju pomoć i saradnju, kao i da Arhivu ustupiti materijal, koji posjeduju; pomoći pri skupljanju i upozoravati odbor na mogućnosti povećanja i materijala i sredstva za održavanje, popunjavanje i upotrebu Arhiva.

Novo izabrani odbor očekuje da će svi emigrantski krugovi i prijatelji Julijske Krajine potpomoći njegovu akciju u svakom pogledu. Priljeve u tom smislu neka se za sada upućuju Savezu u Beograd sa naznakom: za »ARHIV JULIJSKE KRAJINE I EMIGRACIJE«.

NOVO ISTARSKO KULTURNO DRUŠTVO U ZAGREBU

Zagreb, 22 nov. 1937. U nedjelju, 21. o. m. osnovano je u Zagrebu društvo s imenom »Prosvjetna družba istarskih Hrvata«. Društvo je isključivo kulturno, a cilj mu je očuvanje i promicanje kulturnih tekoniva istarskih Hrvata u okviru hrvatske kulturne zajednice. Da postigne taj cilj, Družba će izdavati knjige, revije i ostale publikacije općeg kulturnog, historijskog i gospodarskog sadržaja; održavat će referate, predavanja i izvoditi ankete o životu Hrvata u Istri i njihovoj kulturi u prošlosti i sadašnjosti; promicati će istarsku pučku umjetnost i muziku, te uopće buditi interes za život i sudbinu Hrvata u Istri.

Družba nema nikakav reprezentativni karakter, već je isključivo radni. Redovitim članovima Družbe mogu postati samo Istrani i to jedino oni koji se bave javnim i kulturnim radom, a u prvom redu oni, koji rade na književnosti i publicističkom polju. Djelovanje se proteže na cijelu državu, a sjedište mu je u Zagrebu. Osnivači su htjeli popuniti prazninu, koja postoji u našem dosadanju emigrantskom radu. Polazeći sa stanovišta da je organizirana emigracija po svojem sastavu i radu pretežno socijalna i politička organizacija, koja ne može da se posveti u jačoj mjeri kulturnim poslovima, stvorili su društvo koje će okupiti jedino kulturne radnike i to u cilju, da se omogući pojedinom istarskom kulturnom radniku da svoje duhovne proizvode o Istri i istarskim problemima publicira, da se te da tako javnost a u prvom redu hrvatska javnost, u što jačoj mjeri zainteresira za Istru.

Izabran je privremeni odbor, koji će voditi poslove do redovite glavne skupštine. Predsjednik je dr. Mijo Mirković, sveučilišni profesor u Subotici, potpredsjednik je dr. Hrvoje Mezulić, advokat u Zagrebu, a tajnik prof. Matko Rojnić.

Kako smo informirani, osnivači će nakon poslati pozive i ostalim istarskim kulturnim radnicima da pristupe u Družbu.

O P R A V D I

II

Otkako ima istorije, čovečanstvo pali i stenje pod teškim teretom laži, nasilja i nepravde. Od tih ljudskih zala, često su stradali, stradaju i stradaće i mnogi nevini. U cenu je tu plemenitost cilja i gde je tu vladavina božanske pravde?

1) Istini je krila većnost sama ikala, istina je sunce večnoga života. Ali, tako je to od Providenja i zakona božanske pravde određeno, da oni, koji žele da se greju na suncu istine, moraju da plate i odgovarajuću cenu za to. Uništenje suprotnog laži, to je cena, koju ljudi moraju da plate za triumf istine. Ukoliko je jedna istina većeg i opšteg značaja, ulotika joj je odredena i veća cena.

Svaka istina opštег značaja predstavlja istovremeno i jednu veliku, zdravu ideju, i izraz je zakona o večnom životu. Oluđa, tko kove istine ne otkrivaju ni prosečni ljudi, ni kolektivi; nego ih otkrivaju retki, postojani, hrabri, veliki i genijalni pojedinci, koji su u stanju da plate odgovarajuću cenu u patnjama, samopregoru, junaku i mučenju.

Genijalni ljudi imaju vanredni dar, koji se sastoji iz njihove sposobnosti da postavljeni skup problema jasno vide u celoj njegovoj statuti i proporciji, da ga odjedamput osvetle sa svih strana. Njih su najpre nazivali bogovima, u vremenu, kad su još bogovima smatrani grom, krokodili, mačke, zlatna telad i slične igrake. Zatim su genijalne ljudi nazivali prorocima, da bi oni nazad dobili svoje prave nazive: pesnika, književnika, umetnika, junaka, naučnika i filozofa.

Genijalni ljudi liče na usamljene granitne planinske visove, koji prvi ugledaju svetlost dana, da bi najduže i najdublje upijali sunčane zrake, i koji i svakog narednog dana prvi ugledaju svetlost dana, da bi je poslednji ispratili. I kao što i planinski visovi prvi ugledaju sunce, da bi svetlost dana postepeno objavili najpre svojim obroncima, zatim visoravnima i nazad ravnicama i dolinama, kako bi o podne bila obasjana cela polovina zemaljske kugle, tako i svaku istinu opštег značaja ugledaju najpre retki genijalni pojedinci, da bi je postepeno objavili najpre malenom, pa sve većem broju bistrih ljudi, dok nazad ne postane svojinom članova prosvećenog čovečanstva.

Radanje svake opšte istine neizbežno poveća za sobom ne samo smrt suprotnog laži, nego i smrt stare, dekadentne, preživjele epohе, kojoj je ta laž bila glavnem hranom.

Kao i svaki drugi život, tako i život svake velike istine, — odnosno ideje, u čije se ruho ona zađevo, i epohе, kojom ona dominira, — pravi putanj u sličnu putanju sunca: istina se najpre u muci rada, kao i sunce u rumenim zore, pa se postepeno razvija i penje ka svome zentru, da bi na njem razvila svoju energiju i svoju epohu obdarila dobrim i obilnim plodovima, kao i letu prirodu. Zatim počinje takova istina postepeno da stari, slabí i pada, kao i toplo u jesen, da bi po izvršenoj svojoj misiji ustupila mesto nekoj novoj, većoj i boljoj istini, odnosno ideji i epohi. Isto onako, kao što i žito najpre nikne, da bi se postepeno razvijalo, pa sazrelo i od sebe dalo obilan plod, pa ustupilo mesto sve većim sekvama i sve boljim i obilnijim žetvama.

Hristos, Sokrat i mnogi drugi genijalni ljudi, platili su otkriće i objavljanje novih velikih istina svojim mučenju i svojim primarnim životom. Drugi genijalni ljudi, kao Sekspir, Dante, Dostojevski i slični, okupili su otkrivanje i objavljanje novih istina robijom, izgnanju i obema cenu, ali svi bez razlike i teškim iskušenjima, patnjama, poniznjima, nepravdama i samoprogrom. U naknadu za uloženi plemeniti kapital, svi takovi genijalni ljudi užiraju u svojoj unutrašnjosti užvišen mir i božansku sreću. Dovoljni sami sebi, ne znajući za sebitnost, slavoljubje i vlastoljubje, oni nemaju nikakove druge ambicije do jedne: da — kao što sunce svoju svetlost, energiju i topot u širokogrudo rasipa širom vasiione — da tako i oni širokogrudo i blagotvorno zrače istinom ne tražeći ni od koga ni priznanja, ni hvale, ni časti, ni slave, uvek gotovi, da za svoja dobročinstva mirno podnesu svaku nezahvalnost i svaku mučenju. Zaista, dokle god čovek ne uništi svaki trag sebitnosti u sebi i dokle god on i poslednji trag straha ne smrvi i ne samelje u korisnu hranu svoga čovještva i junakstva, on nije ni pun čovek, ni pravi junak.

Ispovednik malobrojni, pa sve brojniji propovednici i sledbenici neke velike istine, osuđeni su tako da za nju plate odgovarajuću cenu u patnjama, poniznjima i samoprogoru, pa i u mučenju. Ali najzad, kad takova istina postane svojim etičkim kolektivom, (naroda ili rasa), i tim samim ulije i u lavovsku snagu i tigrovsku hrabrost, tada ona, uz elementarni tresak, iz temelja ruši, iz korena čupa i u prasnu satru suprotnu laž, da bi na takoj pročišćenom i osvjetljenu teretu triumfovala u svom punom sjaju, zajedno sa idejom, u koju je zaodenuta, i epohom, koju osvreljava. I tako, genijalni pojedinci su samo vesnici, začetnici i roditelji novih istina, ideja i epoha, dok su njihovi trvori čitari prosveteni kolektivi. Nove istine, ideje i epohе daju tako od sebe punu zetru tek tada, kaj i čitavi kolektivi, koji vostaju vlasnicima njihovih najobilnijih plodova, savesno i nesobično plate srazmernu protuvrednost, kako za sebe, tako i za svoje potomstvo.

Ako je genijalni Nikola Tesla, inspirisan remekdelom slepih guslara, došao do svojih otkrića od epohalnog značaja po cenu najtežih napora, patnji, samopregoru, poniznja, neprardi, pretrpljenog potkradanja i zlonamjernog rušenja skuvocenih mu labo-

Čime se bave općinski liječnici u našim krajevima

Mune, novembra 1937. — Kao što je poznato u našim su krajevima poduzete razne mire sa strane vlasti, kako bi se našu djecu čim prije i čim više odnarođilo. Ne samo da su zato postavljeni učitelji i svećenici, a i drugi javni organi, nego tu misiju odnarođivanja preuzeuli su takodjer i liječnici. Oni obilaze po školama da to bože pregledavaju zdravstveno stanje djece, ali u stvari uloga im je druga.

Najbolje pokazuje to ova činjenica, koja se desila u našoj školi. Prošlog tijedna došao je liječnik iz Podgrada gosp. dr. Dolce, poslan od pretekture, da pregleda

djece i da im pramā potrebi podijeli besplatno lijekove, a napose riblje ulje. Tom prigodom pregledao je i jednu djevojčicu, kojoj je bilo potrebno to ulje, jer je dijete vrlo slabo, ali kada je liječnik zapitao ovu djevojčicu da kako se zove, ona mu je odgovorila: Ovčarić Slava. On se razbijesnio i skočio na učiteljicu, da kako može ona dozvoliti, da se nešto ovakva dogadjad, te zašto nije toj djevojčici prevela ime na talijanski. Zaprijeto se učiteljici da će podnijeti protiv nje prijavu radi toga, a malo Slavi je odbio da dade riblje ulje.

LEGALIZIRANJE IZJAVA ZA TALIJANSKE VLASTI

Naši emigranti dolaze često u priliku da moraju dati pravne izjave u pogledu zaostavština, ratne štete prodaje svojih nekretnina u Italiji. Krajini il uopće za uredjene pravne odnose prema licima i imovinu u Italiji. U takovim slučajevima naši ljudi nepotrebno trčkare po raznim nadležtvima, javnim bilježnicima i talijanskim konzulatima, gdje moraju da plaćaju velike takse po zlatnom ključu za legaliziranje njihovih izjave i punomoći. Sve je to nepotrebno, jer postoji konvencija između Jugoslavije i Italije od 6 aprila 1922. koja je stupila na snagu u februaru mjesecu 1924. godine, o pravnoj zaštiti državljana jedne i druge pogodbenih država. Članom 19 te konvencije uđeno je pitanje na taj način da mogu naši emigranti davati svoje pravne izjave i legalizirati ih kod sreških sudova u Jugoslaviji sa običnom taksom od Din 10.— Te su izjave punopravne i mjerodavne za talijanske vlasti i sudove.

Vlagajte prošnje za državljanstvo

Dne 31 marca 1938. leta poteče rok amandmana finančnega zakona za 1937-38. v pogledu oprostive od taks za Jugoslavene, kateri proslilo za jugoslovensko državljanstvo.

V krajih, kjer so se društvene uprave pobrigale, je večina delavcev in kmetov, pa tudi državnih uslužencev, kateri niso imeli jugoslovenskega državljanstva in kateri državljanstvo radi svoje eksistence nujno rabijo, že vložila prošnje za opravitev od taks in tudi bila oproščena.

Zato pozivamo vse društvene uprave, da potem društvenih sestankov, ali okrožnic ali pa tudi potom obvestil u lokalnem časopisu, ali na kakšen drugi način pozovemo vse one, kateri državljanstvo nujno rabijo radi eksistenčnih ozirov, ter kateri se ne morejo več vrneti iz političnih ali pa tudi živiljenskih ozirov v Julijsko Kraju, da tako izkoristijo določbe navedene amandmane in že sedaj, še pravočasno, vložijo prošnje za oprostitev od taks pri vlaganju prošnje za državljanstvo. Predsednik Zvezde: Dr. Ivan M. Čok, s. r. Pročelnik soc. odseka: Ing. Ante Ružić s. r.

TRIDESETGODIŠNICA SOKOLSKE ŽUPE »SUŠAK-RIJEKA«

Sušak, nov. 1937. Sokolska župa »Sušak-Rijeka« proslavila je 6. o. mj. 30 godišnjicu svoga opstanka. — 2. septembra 1907 na predlog »Hrvatskog Sokolskog Saveza« osnovana je Sokolska župa »Frankopanska« sa sjedištem u Sušaku. Prilikom osnivanja župe bilo je učlanjeno svega 7 društava.

Sokolska župa »Sušak-Rijeka«, imala je prije rata za svoje polje djelovanja i neke krajeve koji su sada pod Italijom. Sudjelovala je sa istarskom sokolskom župom Vitezić, a 1910 god. je članstvo iz župe »Sušak-Rijeka« došlo u velikom broju na župski slet istarske župe u Pazinu. Skoro svi učesnici došli su preko Učke peške. Tom prilikom su bile priredjene velike manifestacije za Istru uz plevanje poznate koračnice:

— Nije Istra talijanska, talijanska Već je Istra hrvatska, hrvatska Van s njima, van — — — itd.

RADI POMANJKANJA ZELJEZA, PAROBODI SE NE MOGU POPRAVLJATI

Rijeka, novembra 1937. Kod nas nalazi se već preko mjesec dana na popravku u našem brodogradilištu trgovacki parobrod »Manzon«, koji čeka na popravak. Popravak nije do danas izvršen zbog pomanjkanja željezne materijala za kojim je velika potražnja na sve strane.

rotorijski, zar se zadovoljenje pravde ne ogleda u njegovoj božanskoj sreći, što je doživo da vidi, kolike su električne centralne razasute štrom sveta, kolike teške industrije erpe svoju energiju iz njih i koliki se milijuni ljudi koriste radom. — njegovom ljenom zaslugom? »Blego onom, koji dovek živi, imno se rašta i roditi.«

Filip Višnjić i toliki drugi nepismeni stari guslari, koji su, kao ogledalo ili barometar kolektivne svesti naroda svoga, po cenu najteže bede i patnje i pod teretom rečenog svirepog ropstva, dali čovečanstvu besprekorni čovještvo i junakstvo i što je, posle tri preživjela Golgotu — albanske, afričke i grčke — uspeo da izgradi granitne temelje svojoj zlatnoj slobodi, koju ni jedna zemaljska sila nije u stanju da sruši sve dole, dok ne doneće najbohatiju žetu i najbolje i najobilnije plodove? Teške i krvave Golgotu, zavista, ali od njih i spas, i vaskrsanje, i život većni.

Po broju tako maleni, ali po duhu, volji

ALBIN PREPELUH JE UMRL

Ljubljana, 21 novembra 1937. (Agis) Zadet od srčne kapi, je včeraj nenadoma umrl znani slovenski publicist, politični i kulturni delavec ter lastnik uglednega tiskarskoga podjetja Blasnika, ki nosi tudi ime Univerzitetna tiskarna. Albin Prepeluh-Rodom je sicer iz Ljubljane, vendar pa je njegova delavnost segala preko meja bivših slovenskih pokrajin in je zelo zaznata tudi v naših krajih. Zlasti ga moramo omeniti kot izredno dobrega poznavalca naših medvoinih in novojih političnih razmer, poznavalca mednarodnih dogodkov, ki so vplivali na potek in razvoj naše tragike. Pričel je tudi objavljati v zadnjem času v priznani slovenski reviji »Sodobnost« svoje spomine iz naših najtežjih zgodovinskih trenutkov, ki pričajo o njegovem izrednem in podrobnom poznavanju takratnih dogodkov. Nenadna smrt ga je zadela sredi dela, ko je prišel razkrivati in pojasnjevati z logično doslednostjo razplet naše zgodovine zadnjih dñi. Izguba je zlasti za nas, ki so nam potrebne take in slične študije in zgodovinski opisi, zelo občutna.

FILIP BIZJAK JE PODLEGEL

V tržaški bolnici je umrl 19. t. m. naš rojak, ljubljanski trgovec s krznom, Filip Bizjak, ki se je bil na Vse svetle zvečer ponesrečil na avtomobilski vožnji v Hruševju, med Razdrtim in Postojno. Pokojni Bizjak, ki je bil doma iz Št. Vida pri Vipavi, je odšel z avtomobilom, ki ga je sam Šofiral, v družbi žene in dveh otrok za Vse Svetle v Št. Vid, na grobove svojcev. Ko se je vračal zvečer proti Ljubljani, hoteč se izogniti nekemu neprevidnemu kolesaru, se je zatezel v drevo ob cesti. Pokojnika in hčerko so morali prepeljati v trž. bolnico, medtem ko so ostali dobili le lažje poškodbe. Blag mu spomin, teško prizadeti družini naše sožalje.

EKSPLOZIJA NA TALIJANSKOM PAROBRODU

Rijeka, novembra 1937. 17. o. mj. u 5 sati u jutro je izvan luke Antwerpena na talijanskom parobrodu »Boccaccio«, koji je prije pripadao riječkom parobrodarskemu društву »Adria«, a koja je sada fuzionirana sa »Tirenijom« došlo u slagalištu broj 4 do eksplozije paklene mašine. Dva sata nakon eksplozije parobrod je potonuo. Svi pokušali da se parobrod spasi bili su potpuno bezuspješni. Momčad je spašena i ako joj je prijetila velika opasnost, a poginuo je samo treći oficir Marin (Marinković).

Paklena mašina podmetnuta je po antifašističkim elementima, jer je parobrod vožil veliku količinu bakra, koji se mnogo upotrebljava u ratnoj industriji, a za kojim je u Italiji velika potražnja.

Sam teret parobroda pretstavlja vrijednost od sedam milijuna talijanskih lira, a ako znamo da se tereti velikih talijanskih parobroda osiguravaju samo kod talijanskih osiguravajućih društava u zemlji, to je u ovom slučaju vrlo teško pogodjena talijanska industrija ratnog materijala i osiguravajuća društva.

JEDAN ZNAK...

U tržaškom »Piccolo« čitamo u malom oglašniku:

»Traži se naučenica u trgovinu koja znače slovenski.«

To piše, dakako, talijanski, ali to traži se naučenice sa znanjem slovenskog jezika, nije li to ipak simptomatično?

U Trstu — 1937. E. F. XVI — toliko godina iza akcija »slavnoga« Giunte i »paraficatja« znamenitog Grazoltija i Komp.

i osećaju, iiti ukratko po svom karakteru,

MALE VESTI

— U Beograd se vratila jugoslavenska vojna misija koja je boravila u Italiji sa generalom Beličem na čelu. Na beogradskoj železničkoj stanici članove misije dočekali su talijanski poslanik na našem dvoru Mario Indeli, tajnik poslanstva Baistrochi i pomoćnik vojnog izaslanika kapetan Pracija.

— Sportski klub »Istra« u Novom Sadu plasirao se na prvo mjesto drugog razreda Novosadskog potiskeva.

— V Španiji sta padla Tržačana Giordano Terlini — Štoka in Gvido Prezeli, ki sta se borila na Frankovi strani, dočim je na strani republikancev padel neki Valentinič iz Vipavskega, ranjen pa je bil Kuret Peter v glavo.

— V Španiji je padel Tržačan Gvido Prezeli. Za zasluge je bil odlikovan še po smrti — Agis.

— V Tripolisu se je vršil prvi euharistični kongres, ki se ga je udeležil kot papec legat kard Dolci. Ob odhodu z Rijuno so mu bile priporejene vojaške svečanosti. V svojem govoru je na kongresu poveličeval režim in vodio ter šel iz cerkve v spremstvu Balba. — (Agis).

— Tržaške fašistične stranke so v teku XV leta priredile

DROBNE VESTI IZ NAŠE DEŽELE

Barkovlje — Nevarno se je ponesrečila, da bo morala ležati v bolnici dva do tri mesece, 28 letna Ana Renčelj. Nesrečna je namreč skočila skozi okno s prvega nadstropja, iz svojega stanovanja, ker se je ustrašila svojega moža, ki je prirogovali pisan domov in mu ni hotela odpreti vrata, ker se ga je bala. — (Agis).

Bokordiči — Piljan Modesto Mijin, star 25 godina, ranjen je na radu u Krapanskem rudniku.

Cerkno — Župnik in dekan Ivan Kunšič je bil imenovan za častnega komornika papeža. — (Agis).

Gorica — Požar je nastal v goriški mizarski zadrugi in je napravil za 60.000 lir škodo. Vzrok požara ni znani. — (Agis).

Gorica — Na posledicah poškodb, ki jih je dobila ob prilikah avtomobilske nesreče, je umrla v tržaški bolnici znana kontesa Mocetti — Galbini, stara 62 let. Pokojnica je bila znana v mestu in okolici. — (Agis).

Gorica — Širisto let bo preteklo leta 1939, odkar je pričela sloviti Sv. Gora kot božja pot. Takrat se je baje prikazala Grgarski pastirici Uršuli Frigoji Mati Božja. Pripravlajo se že sedaj posebne proslave v ta namen. (Agis).

Gorica — Pred sodiščem se je moral zagovarjati 20 letni Josip Pavlin, obdoljen, da je umoril 24 letno Geromini Katarino. Dekle so namreč našli nekega dne mrtvo na polju. Ugotovili so, da jo je tja zanesel obtoženec že mrtvo. Sledovi so pokazali, da je umrla pokojnica vsled splava, za kar je bil krv tudi obtoženec. Sodišče ga je obsodilo le radi soudežbe pri odpravi plodu na 2 leti in pol ječe in na povračilo stroškov postopanja. (Agis).

Gorica — Nogo si je zlomila 92 letna Mrša Brankovič. — Agis.

Idrija — Obmejne oblasti so prejele Antona Žnidriča, ki je nesel preko meje 10 kg saharina. Baje so mu že deli časa sledili. — (Agis).

Kalvarija — Pod neko skalo so našli na Kalvariji mrtvega Petra Mavriča, starega nad 50 let. Preiskava je ugotovila, da je umrl radi eksplozije granate. Nesrečnej je imel dovoljenje od oblasti, da sme nabirati vojne ostanke. — (Agis).

Komen — Nov fašistični tajnik Jožef Jacucci(?) je prišel in zasedel mesto dosedanja krajevnega fašističnega tajnika Giastone Obizzia, ki je bil odstavljen iz nezveznih razlogov. — (Agis).

Medana — V Medani so dobili karabineri lepo zastavo, oz. prapor, ki so jim ga podarili občani. Svečanost blagoslovitve in predaje je bila izvršena, kakor pravijo, v fašističnem stilu, zato o podrobnostih ni treba obširnejše govoriti. — (Agis).

Općina — Tramvaj z Općin je podrl 52 letnega Zulijana Rajmonda in ga nevarno poškodoval. — Agis.

Oslavje — Prinčič Felicita, stara 60 let je padla po stopnicah in si polomila desno roko. — (Agis).

Pazin — Josip Rabac pok. Josipa iz Zarečja star 50 godina, osudjen je u Puli na globu od 100 Lira zato što je u pisanstvu istukao ženu.

Piščan — Za biskupskega kancelara trščanske biskupije imenovan je velč. Kazimir Rovis iz Piščana.

Postojna — Na postaji se je pred kratkim zgodila nevarna nesreča, katerež tevje je skoro postal Ivan Lah, kurjač iz Maribora. Imenovan je šel na lokomotivo, da bi zmetal premog bliže, pa je pri tem zadel ob električno žlico, ki je tu napeljana, ker je progla elektrificirana. Pri dotiku ga je tok vrgel ob tla in prepeljal so ga v težkem stanju v ljubljansko bolnico. — (Agis).

Pula — Auto je pogazio Mariju Matušić iz Pule, staru 53 godine. Dobila je teške ozljede.

Renče — Med Prvačino in Gradiškuto nameravajo zgraditi preko Soče nov most. Ker zato ni predvidenih nikakih sredstev iz javnih ustanov, so pričeli zbirati denar, da bi iz prostovoljnih prispevkov zgradili potreben most. Baje je zato lepo gesto zvedel Mussolini, ki je tudi sam prispeval, menda iz svojega žepa, 5.000 lir. — (Agis).

Sempas — Občutna kazen je zadela Katarino Orsič, staro 56 let, ker je oddajala sobo nekemu moškemu, ne da bi imela za to potrebo dovoljenje. — (Agis).

St. Vid nad Vipavo — V velikem polju, malo vasiči blizu St. Vida, se je pripetila delavcu Ivanu Nabrgolu huda nesreča. Ko je v gozdu podiral veliko drevo, ga je to pri padcu zadelo tako, da mu je zlomilo hrbitenico. V bolnici se bori s smrtno. — (Agis).

Solkan — Vsled odpovedi zavor pri avtomobilu, so se ponesrečili: Josip Vižin, star 17 let, Fridrik Leban, star tudi 17 let in 36 letni Černe Edvard vsi iz Solkan. — Agis.

Tomaj — Nagrada v znesku 600 lir je prijela družina Lavrentič za dvojčke. — (Agis).

Trnovo pri Gorici — Imenovan je bil novi fašistični tajnik Ugo Pilato, ker je bil dosadanji Baggiani Lelio povisan v pokrajinskega inspekторja. — (Agis).

Trst — Iskreno Zahvalo, ker je dobil sedemsto lir nagrade, ker sta se mu rodila dvojčka, je postal Mussoliniju Friderik Boštjančič. — (Agis).

USMENE NOVINE

priredjujejo po običaju omladinska sekcija društva »Istra« v Zagrebu, Izvješčava 7., dvorište (ravn.) Početak u 9 i pol sati prije podne »Urednjičkih 25 ovog mjeseca. Pozivaju se članovi o. s. prijatelj i simpatizeri da dodjmu. Tajnik II.

PROCES RADI UMORA PRED GORIŠKIM SODIŠČEM

Marija Lebanova iz Podbrda obsojena na dosmrtno ječo

Podbrdo, nov. 1937. Pretekli ponedeljek je končal v Gorici proces proti 35 letni Mariji Leban in njenemu ljubljenemu Nikolaju Orlandiju, staremu 26 let iz Guardigrelle. Obdolžena sta bila, da sta premisljeno in po načrtu usmrtila moža Lebanove Josipa Komelja. Storila sta to na ta način, da mu je Lebanova mešala v jedila in plajoči strup in ga tako hotela počasi spraviti s sveta. Ker je bil zelo močan in to ni uspel, ji je prinesel končno ljubljenec nek učinkovit strup, in je radi tega kmalu umrl. Storila je to z namenom, da bi se potem poročila z drugoobjutzenjem. Zanikala

je krivdo, da bi ga zastrupljevala, a preiskava je ugotovila, da je umrl vsled zastrupljivosti. Morda se tudi zločin ne bi odkril, ako ne bi oblasti izvedle temeljite preiskave radi nenadne smrti moža Lebanove. Na podlagi glasov, ki se je začel takrat širki med ljudmi, ki so dvomili da bi umrl naravne smrti in obdolževali obtoženko zločina. Sodišče je obsodilo obo na dosmrtno ječo in na podlagi številnih dokazov ugotovilo, da je izrečena kazen in kriva običaj obtožencev popolnoma na mestu in opravljena. Kljub temu pa sta se obo pritožila na kasacijo. — (Agis).

STEVILNI PROCESI IN TEŽKE KAZNI V GORICI

Gorica, 21 novembra 1937. (Agis) — Pretekli teden se je pred goriškim sodiščem, poleg že omenjenega procesa proti Lebanovi in njenemu ljubljenemu, vršilo še več važnih procesov pred kazenskim sodiščem. Vsi obtoženci so bili obsojeni na precej občutne in težke kazni ječe. Tako se je vršil proces proti Franu Brajniku izpod Sv. Gore, ker je meseca marca ustrelil z dvema revolverskim strelooma svojo lastno ženo Dionizijlo ter skušal ustreliti tudi njena dva brata Julija in Antona, ki sta pa bila le lažje ranjena. Rasprava še traja in bo obtoženec najbrže obsojen na smrt. — Pred poroto je stal dalje Jožef Spacapan iz Šempasa, ker je ob prilikah nekega pretepa nevarno ranil v Oseljah Angela Spacapanu, ki je bil vsled tega trajno onesposobljen za vsako delo, ker mu je izbil obe očesi. Zločinec je bil obsojen na 4 leta težke ječe in na plačilo vseh stroškov. — Jože Rešič, ki je bil obtožen, da je Marijo Černičevu iz Gorice tako hudo pretepel, da je imela, poleg drugih težkih posledic, tudi splav. Toda obtoženec ni prišel pred sodiščem, ker je v zaporu po krajiških bolezni nenašel umrl. Doma je iz Šempetra pri Gorici. — Dominik Likar, doma iz Idrije je nevarno ranil Julija Šinkovca, da mu je vzel vid. Obsojen je bil na 9 let ječe. — Na sedem let težke ječe in na 2000 lir odškodnine je bil obsojen Jože Preleš, ker je ob prilikah nekega pretepa z nožem in koli, povzročil smrt Jakoba Goloba, doma iz Cernega.

STEVLNE NESREČE PRI GRADNJI ELEKTRIČNE CENTRALE OB SOČI

Gorica, novembra 1937. — (Agis). Nidneva, da se ne bi zgordila pri pospešenih delih za zgraditev električne centrale ob Soči, kaka večja ali manjša nesreča. Pretekli teden je bilo vsled eksplozije mine ranjenih več ljudi, ki so večinoma rodili iz Furlanije. Od domačinov pa je dobil težje poškodbe Anton Kranjc, star 35 let, doma iz Kobariša. Dobil je več nevarnih ran po obrazu in po ostalem telesu. Poškodba je težkega značaja in so ga morali prepeljati skupno z dvemi Furlani, v goriško bolnico. Dela pri tej veliki gradnji zelo pospešujejo, ne da pri tem dovolj pažili na varnostne in druge naprave. Ni čudno torej, če so nesreče tako pogoste posebno, ker se vršijo dela v zelo nevarnih predelih in v težkih okoliščinah.

NOVI PODESTATI

Mesto dosedanja komisarja Giuseppe Falconettija, ki je upravljal občine v Mirnu, Grgarju in Čepovanu, so bili imenovani novi župani in sicer za Miren prof. Achille d'Amore, za ostali dve občini pa skupno Andrea Gioioso. V Motovunu pa je bil imenovan za podestata dr. Manlio Malabota. — (Agis).

DEMOGRAFSKO GIBANJE V TRSTU V OKTOBRU

Demografsko gibanje za pretekli mesec kaže v Trstu in pokrajini sledič sliko (početek za septembra so v oklepajih): rojenih je bilo v mestu 270 (293), v provinci 172 (187), skupno 442 (480); umrlo pa je v mestu 255 (214), v provinci 69 (72), skupno 324 (286). Povišek torej znaša pri rojenih v mestu 15 (79), v provinci pa 103 (115); skupno 118 (194). Če primerjamo številke, vidimo, da se demografsko gibanje razvija v negativni smeri, poleg tega pa opažamo veliko razliko med priroščkom v mestu in na deželi, ki je zlasti za oktober zaznata, saj je razlika med rojenimi in umrliimi za mesto komaj 15, za province pa kar 118, t. j. skoro devetkrat več. — (Agis).

VELIKE PONEVERBE IN UTAJE FAŠISTIČNEGA FUNKCIJARJA

Gorica, novembra 1937. — (Agis). — Odličen funkcioner fašistične stranke, ki je služboval v neki bližnji goriški občini, je pred kratkim nenašel iz neznanih vzrokov izginil. Dolgo časa ljudje niso mogli zvesti vzroka tega nenadnega odhoda. Kmalu pa se je razvedelo, da je ta odličen moral v zapor in pred sodiščem, kjer se je moral zagovarjati radi poneverb in utajevanja v službenem delokrogu. Ko so namreč ob prilikah abesinske vojne pobirali po naših vaseh zlatnino in druge dragocenenosti, je imel ta človek opraviti naibolj neposredno z nabranim zlatom. Pri tem ga je premagal pohlep, da je segel po nabranem zakladu in si ga prisvojil. Po dolgem času, ko so ljudje že pozabili na to da so morali predati domovini svoje prstane, je policija nenašeloma izvedla preiskavo v stanovanju tega funkcionarja in pri tem našla mnogo, za več kilogramov, skritega in pridržanega zlata. Funkcionar je bil takoj razrešen vse dolžnosti in odvzetje so mu bile vse časti, ki jih je užival v stranki. Pred sodiščem je bil obsojen na tri leta zapora, ki bi jih moral nesrečnik presediti, če mu ne bi bila usoda mila. Toda Bog človeka nikoli ne zapusti, pravijo, in tako sta tudi nemu bili odbiti vsled amnestije dve leti. Da bi se pa popolnoma opral svojega greha, se je ponudil za legionaria v Spanijo, kar mu je tudi uspelo.

Trst. — Tržaški kvestor dr. Franc Peruzzi je bil prestavljen v notranje ministarstvo. Na njegovo mesto bo prišel dr. Antonio Gorgoni, ki je bil do sedaj kvestor v Benetkah in je pred kakimi desetimi leti bil za kvestorja v Gorici ter poznal zato dobro razmere v naših krajih. Dosedanje tržaški kvestor je bil odlikovan z jugoslovenskim redom Sv. Save in to pred krvnim.

Trst. — Policija je prišla na sled veliki tatarski družbi, ki je kradla iz avtomobilov, kar se je le dalo. Aretirala je šest oseb, pri katerih je našla celo zalogo plăščev, pneumatik itd. — (Agis).

Trst. — Od 15 nov. dalje bodo morali pričeti povsod peči mešan kruh. Odredba velja celo za komade pod 60 gr. teže. Posebne izjeme so določene le za diečično pecivo. — (Agis).

Trst. — Policija je prišla na sled veliki tatarski družbi, ki je kradla iz avtomobilov, kar se je le dalo. Aretirala je šest oseb, pri katerih je našla celo zalogo plăščev, pneumatik itd. — (Agis).

Trst. — U Trstu su osudjeni pred Prizivnim sodom Sirotič Bruno radi kradnje parobroda »Tevere«.

Tržič — Rumunski minister za mornarico in letalstvo, Rado Irinescu, se je imudil preteklo nedelj v Tržiču, kjer si je ogledal ladješčino, letalsko tovarno in letališče ter bil na Mirenskem gradu pogroben.

Vremje. — V Vremsko faro je prišel novi župnik Alojzij Gulič iz Bresta, ki bo upravljal tudi podružnico v Suhorju. (Agis)

Vipolže — Velik požar, ki se je vnel na posestvo Rejevih, se je iz stanovanjske hiše razširil na hlev in nato še na gospodarsko poslopje soseda Josipa Goljevščeka ter uničil vsa tri poslopja. Uničena je skoraj vse stanovanjska oprema, mnogo sena in orodja, ter cenijo škoda na preko 50.000 lir. — (Agis).

JURINA I FRANINA

Franina: Benj ča ti se para Jure udka ja i ti nismo kušljali se je čud u svitu ganbijalo?

Jurina: I jo koliko tega! Djapuneži su jedan dobar kus Kine zmili i za sin tin ča gorevaju da njih ni tribe ki neške zemlje i da oni gredu samo za tih da njen Kineži budu pretelji.

Franina: Ma ča su munjeni! Kako njih moru biti pretelji kad te tku i ubiju.

Jurina: A ki se danas u ta svit razumi. Danas su moderna nika preteljsta šempijana! To će reći ko mi neš biti preteja ču te tuči.

Jurina: A da, po živu Lucu! I ko ki ča reče proti takoven preteljstvo more samo vu kakovo kanobi kadi su debeli zidi da ne bi ki i zvan čuja!

Franina: Tako se nikako ta svit tonbuliva. Niko druga vira i kušenja je došla u modu.

Jurina: Ja i ti ne pensamo naše bravreke ganbijati z svilon. Ča ne, zrman moj! Meni je najbolji preteja bija pokojni Sime z Brajkoviči. Ja i on kad smo se stali smo tri dane kantevali i kolike ovce smo mogli pragnati, ma vajk pretelji, u dobru i zlu.

Franina: Uno je i bilo preteljstvo, uno naše starinsko. A danas su preteljstva kakov brek i mačka! Dojden h tebi, pokažeš mi soje puške i kalune, pak ko ne češ biti pretelj, kaluni su tu.

Jurina: Daj, daj do takovega preteljstva drže samo ljudi priz vire i breki, ma ljudi ud kušenjje ne drže do njega janka pipu tabaka.

Franina: Ja stešo virujen da će dojti uni dan kad će se znati ča je prava vira i ča ki valja. Z vakovom šeganom neće moci svit čud napridi!

VIJESTI IZ ORGANIZACIJA

REDNI OBČNI ZBOR SOČE-MATICE V LJUBLJANI

Soča-Matica v Ljubljani je 13 t. m. v dvojini pri Levu podala obračun svojega hiševanja do dovršenega 1936. z odkritjem S. Gregorčevega spomenika z vsemi proslavami svojega pesnika-preroka ob drugi priliki in v srečnejši obliki.

Udeležba na tem občnem zboru ni dosegla 100 članov.

I. Predsednik dr. Dinko Puč je v daljšem govoru pozdravil Sočane in goste. Opisal je s svojo lepo besedo posledice Rapalske podgobe.

II. Tajnik Urbančič Alojzij je izčrno poročal o vsem odborovanju in društvenem delovanju, katero je podrobno obral v 42 točkah s točno navedbo vsakega društvenega dela. Rekapitulacija nekaterih bo zanimala naše emigrantstvo. Od zadnjega zborovanja v 1936. do danes je umrlo 12 aglavnih društvenih članov. Soča Matica z vsemi podražnicami Celje, Jesenice, Novo Mesto, Murska Sobota in Dolnja Lendava ima 1522 članov. Društveno vodstvo postuje dnevno v pisarni, kjer tekmuja z delom tajnik Urbančič in blagajnik Stilič. Z glavnim odborom tekmuje več odsekov: 1. predvideni, 2. predavateljski, 3. gospodarsko-socijalni, 3. obitelj Istra, 4. damske odsek narodnih noš in 5. ekskulativa. Vse socijalno, prosvetno in nacionalno delo naše Soče v vseh odsekih je blagoslovila tridesetletnica S. Gregorčeve smrti.

Slovenske žalne komemoracije vseh treh najbrdikjih trpljen naše najnovježe narodne zgodovine smo opravili z najskrbnejšo pravico ter smo počastili: 1. Marseljsko tragedijo, 2. Rapalsko pogodbo in 3. Koroski plebiscit.

Odborovo poročilo je pozvalo vse bolje siuirane Sočane, da se naroče na »ISTRÖ« in res je žalostno, da mnogi naši intelektualci nimajo tega našega glasila vseh pravic razlaženih in ponizanih onkrat meje.

Pisarna razprodaja vsemu članstvu Etnografski zemljovid Julisce Krajine, Beneške Slovenije in Zadrske krajine.

Sočina pisarna je opravila ogromno delo, sej dokazala v svojem opravljenem zapisniku 1040 došlih dopisov in ravno toliko rešitev. Po svetu je raspolažala 3 put po 300 izvodov pozivov, nabiralnih pol, poročil, vabil itd. za Gregorčeve spomenik, njegovo odkritje, za njegove proslave itd. Glavni odbor je sejal redno vsak mesec, predvideni odsek v Gregorčevi sezoni vsak teden, a ostali odseki po potrebi. Izdala je nad 40 osebam uradna potrdila za državljanstvo, za bivanje v Jugoslaviji ali za službeno namestitev.

Obdarovalo se je z oblike več oseb, prisrbell redno hrano dijakom, poiskalo zaseb-

ne službe posameznikom itd. Rojaki, pošljite svoje ponosne oblike v društveno pisarno za naše uboge ljudi.

Skupne prireditev z bratskim Taborom so dokazala najpopolnejše uspehe.

Do danes je imela Soča 247 predavanj, nebroj komemoracij, proslav in prireditev. Pri vseh predavanjih je bilo nad 3.000 poslušalcev. Vsa predavanja je organiziral neutrudljivi Josip Stilič, a prireditev in izlete Anton Cotar.

Boržnica je osredila 25 ubogih naših državljanov v živili in oblačili v vrednosti nad 6.000 Din. — Šočino odelenje je tudi naša vrla Istarska obitelj, ki je najlepši dokaz naših bratske jugoslovanske ljubezni in državnega edinstva. Istra je imela lepo prireditev posvečeno narodnim običajem in šegam svoje zmaje.

V odborovem poročilu je še nebroj dokazov kulturnega, nacionalnega, socijalnega in zabavnega dela naše Soče, a prenehamo z nastevanjem posameznih predavanj in prireditvev, ker so bila že svojcasno navedena v naši Istri. Rečemo pa le eno: »Klobuk dol pred tolliko delavnostjo, družabno povezanostjo, bratske ljubezni v neumornim nabiranjem denarnih virov za Sočine socijalne in prosvetne namene!«

Z glasnim odobravanjem je bilo sprejetoto odborovo poročilo soglasno in s povhalo.

Blagajnikovo poročilo je v vseh podrobnostih izkazalo dohodkov 33.536.89 Din. in izdatkov 20.001.63 Din.

Soča je vse to izdala v svoje socijalne svrhe, a vendar ima danes še 83.651.19 Din. imetja, ki je zamrzljeno v denarnih zavodih. Tudi to podrobno poročilo je bilo soglasno sprejeteto.

Gospodar Batjel Fran je v imenu nadzorova predlagal razrešilico blagajniku in odboru, kar je bilo soglasno sprejeto z odobravljeno.

Posameznih predlogov ni bilo, ker se je vse poslovanje redno urejalo z odborovimi sejami.

Voltive so bile soglasne za predsednika dr. Dinka Puca. — Izvoljeni su odbornikom: Batjel Fran, čotar Anton, Gerzine Marko, Gorčič Fran, Klavora Hinko, Koh Dorče, Mašera Fran, Pavšič Ivan, Pavlović Peter, Podbršek Fran, dr. Prodan Josip, dr. Ražem Joahim, Rutar Matko, Sancin Ivo, Stilič Josip, Svetec Bozo, Slamič Lavo, Turel Lojze in Urbančič Lojze. — Dalje so trije člani namestnik: Kalin Tomaž, Saksida Rude, Pčulin Ivan in nadzorni prof. Basic Josip, Golja Saša in česnik Drago. Konstituiranje sledi v prvih odborovih sejih.

Šoški.

Rojaki rojakinje iz Celja

Celje, nov. 1937. V nedeljo dne 28 t. m. se vrši nepreklicno že za 24. oktobra napovedano predavanje rojaka dr. Dekleva: Emigracija in njen stalinistični položaj. Zadetek predavanja bo ob 10 uri pooldgne v Mali dvorani Narodnega doma. Vsa za predavanje upoštevajoča društva bodo prisotno obvezena za članstvo »Soče«, Celje, Orjeme, Trbovlje in Laško pa je to predavanje, katero je nadaljevanje »idejnega tečaja« udeležba strog obvezna. Pri tej prireditvi bo navzoč naš poverjenik za »Iströ«, na katerega naj se rojaki v zadavi naročnine, prostovoljnih prispevkov in povrnave eventuelnih zaostankov na naročnini za isto »Iströ« obračajo.

SESTANEK DRUŠTVA »SOČE« V CELJU

Celje, nov. 1937. V sredo dne 10 t. m. se vrši društveni sestanek na katerem sta poročala delegata o poteku letošnjega konгрesa saveza v Brodu na Savi. Na sestanku se je iznesla želja, da bi društvo sedaj v zimskem času pripravilo stalne tedenske sestanke. Upamo, da bo članstvo v bodoče posečalo v večjem številu sestanke, da se ne bo dogajalo kot doslej, da so bili sestanki slabo obiskani.

Pročelnik Statističnega odsjeka Saveza Dr. FRLIČ v. r.

ZA SIROMAŠNE ISTARSKE PORODICE u počast svoga blagopokojnega Zvonimira, narodnog mučenika, podijelila je obitelj g. Milosa »Jugoslovenskoj Matice« v Zagrebu zinos od 50.— dinara, na čemu se najlepše zahvaljuje — Odbor.

SPOMIN NA MALEGA PEPIČKA

Pogosteje ko sicer, se vsako leto, ko prihaja jesen v deželo, spominjam domačih krajev. Lepa in bogata je pri nas jesen, zlasti kadar obrodi sadno drevje in živahno je na vasi, na polju in po vrtovih; povsod imajo ljudje polne roke dela z obiranjem in spravljanjem sadja.

Vsako jesen, ko se širom naše domovine odpirajo vrata učilnic, ko se zbirajo v njih drobni otročiči, vsako leto ob tem času se spominjam domače, danes sive in vse olušcene vaške šole. Priprata, je ob strmi poti pod farno cerkvijo na majhen prostor brez vrta in dvorišča. Ko so mi zadnjič poslali njen fotoafrofijo, sem se je prestrašila. Postala je majhna in nizka, ko stara mama in komaj je razbrati italijanski napis nad vhodnimi vratimi.

In še nečesa me spominjajo vse te zadnje jeseni, ko sem doma. Spominjajo me malega Pepčka. Imel je drobne rjava očke pod visokim in izredno širokim čelom, majhen zavihan nosek in polna rdeča lička kot dvoje jabolk. Bil je na vihanček in mamin ljubček. Ker je bil brbljav in vedno poln zvedavih vprašanj, ko se mu je sprostila beseda, smoga imeli vsi posebno radi. Spominjam se še, kako je večkrat na tih odprtih vrata pisarne, pomolil vanjo svoj drobni nosek, zaklical polglasno »Gospodina južnat!«, zalopotnil z vrati in odkrjal po stopnicah. Včasih sem ga priklicala k sebi, mu naložila poln naročaj raznih barvanih in popisanih reklamnih papirjev ali knjižic, da je odšel od veselja žareč domov.

V nizko in prostorno gostilniško sobo, kjer sem obedovala, je prišel vedno, če je bil doma. Počast in neslišno se je priplazil, ker bi ga drugače mama povlekla za rokav v kuhinjo. Včasih me je presenetil s prav tihim »Buh žigne!« ali »Dubr dane«, se spravil na klop ob sosednji mizi in sramežljivo gledal v tla. Če sem ga zvabila bliže k sebi, se je opogumil in mi je vedno vedel povedati kaj novega.

Pa je prišel Pepček spet nekega dne opoldan v gostilniško sobo in najin vsagdani pogovor se je začel. Ko sem mu povedala, da se prihodnji dan odpeljem v Ljubljano na obisk, ni mogel končati z raznimi vprašanji. Zanimalo ga je pred vsem kakšna je Ljubljana in

Godišnja skupština akademike sekcijske Udruženja »Istra-Trst-Gorica« u Beogradu

Beograd, 23. nov. 1937. — Dne 19. XI. o. g. održana je godišnja skupština Akademike sekcijske udruženja »Istra-Trst-Gorica« u Beogradu. Pored skoro svih članova sekcijske, prisustvovali su i članovi matičnog društva i Savezne direktorije.

Skupštini je otvorio kolega Kogej Jože cand. prava, pozdravio je prisutne i zatim se prešao na dnevni red.

Iz izvještaja konstatovano je, da je u prošloj godini postignut mnogo velikih uspeha na polju propagande za našu stvar kako među građanstvom tako i među univerzitetom i omladinom.

Poslije iscrpljenog izvještaja prešao se na biranje nove uprave. Sastavljena je jedna lista nove uprave u koju su ušli: predsednik: Kogej Jože, cand. prava; potpredsednik: Dekleva Dragutin; sekretar: Udrović Franjo, blagajnik: Rumar Renato; arhivar: Ferjančić Boženka; odbornik: Zvabimir, zamjenik: Babić Stana. U nadzorni odbor ušli su: Ferjančić Danilo, Vidmar Dušan i Grom Bogdan.

Potom se kolega Kogej zahvalio na izboru, pa se poveč razgovor u kojem su iznijeli svoje misli: g. Ing. Ante Ružić sa strane Saveza, g. Blažič od matičnog društva i kolege Dekleva in Debenjak od strane studenata. Studenti su se razili sa skupštine sa rješenosti, da i u idućoj godini svojim mlađim siliama pomognu našem pokretu, emigraciju i našem narodu u Julijskoj Krajini.

JADRANSKI VEČER V PTUJU

Ptuj, nov. 1937. V soboto dne 6. novembra 1937. je priredil agilni Pomladek Jadranske Straže na drž. realni gimnazij v Ptuju lepo uspelo akademijo v proslavlju naši dan, ko so 31. oktobra 1918 na naših brodovih prvi zavrhale naše trobojke.

Poset prireditve je bil dober bil bi pa lahko boljši, če bi naša tako imenovana intelligencija znala bolje ceniti naše morje.

Počitovnačkim prirediteljem zlasti mlademu recitarju Drolcu, ki je s svojo vlogo (Grudnovska pesnja »Elegije«) napravil na posetnike dobro razpoloženje gre počitava.

Predsjednik g. Mohorovič Anton, pred dupkom punom prostorijom održao je kraci ali efektni govor povodom godišnjice Rapala i odao poštu žrtvama koji su dali svoje dražocene živote u borbi za načinovnija prava svoga naroda.

Predsjednik g. Mohorovič Anton, pred dupkom punom prostorijom održao je kraci ali efektni govor povodom godišnjice Rapala i odao poštu žrtvama koji su dali svoje dražocene živote u borbi za načinovnija prava svoga naroda.

Tako je društvo »Istra« u Novem Sadu, tako sa malim zakašnjenjem, skromno i iskreno izvršilo jednu svoju dužnost odavši iskrenu počast svojim zaslужnim Herojima.

APEL »KLUBA PRIMORK« V LJUBLJANI

Ljubljana, nov. 1937. — »Klub Primork« je razslal sledilec apel za pomoč: Kdo se poglibi v strukturo človeške družbe, ugotovi, da živi precej odstotek ljudi od dobrodelnosti posameznikov oz. oma na naložbo to ustavnih institucij. Tudi primorski emigranti, ki so moral zapustiti svojo rodno grudo po silni razmer in se zateči praznih rok v Jugoslavijo med voje brate, moramo pristevati v vrsto onih, ki so podpore potrebiti. Veliko je med njimi takih, ki trpe zlasti v zimskem času veliko pomanjkanje. Zato je sklenil »Klub Primork« naprositi Vas, da blagorodje, da podarite karkoli morete za reweze.

V ta namen se zglasita pri Vas 2. danti, ki sta pooblaščeni zbirati darila v blagu in denarju za božično tem reweze.

Za Vašo dobrodelnost se Vam naprej točno zahvaljujemo!

»Klub Primork« odsek »Soče«.

po kaj grem tja. Nenadoma je planil na dan z željo:

«Gospudična, vzmete ma s sabo v Ljubljano!»

Tako proseč je bil njegov glas, da me je neprjetno zadebo od misli, da se želja otroku zlepa ne bo uresničila. Ko sem mu skušala dopovedati, da grem v Ljubljano, ker je moja, je skočil gorečes klopi, plosknil z ročicama, se živo združil v me in vzkliknil:

»Pa ne, Ljubljana je moja!«

In tako sva se prepričala, dokler ni prišel čas odhoda. In še za menoj je klical, da Ljubljana ni moja temveč njegova. Po mojem povratku se je vsak dan vrstila ista pesem. Svojila sva si Ljubljano in nobeden ni hotel popustiti. Včasih sem ob takem prerekanju premisljevala zakaj se ta otrok, ne da bi slutil pomena Ljubljane, zanje spontano poteguje in mu je veliko bližja kot vsako drugo mesto. Da, tista leta prej so odhajali zadnji naši učitelji drug za drugim. Za vsakim posebej so ljudje žalovali kot za dobrim prijateljem in vodnikom. Odhajali so v Ljubljano in se niso več vracali. Vse te brižne in žalostne slovese, ko je šolska mladina v spremstvu sosedovega Janeza. Ni se branil kot navadno, molčal je in šel proti šoli, toda do nje ni prišel. Dolgo ga ni bilo domov, sosedov Janeza pa je izdal, da Pepček ni hotel v šolo. Mama ga je poiskala, ga prijela za roko in s silo vlekla skozi vas. Vse njegovo otegnevanje ni nič pomagalo, obupen jok se je razlegal po vasi in med htenjem prošnja, naj ga ne pošiljajo v »stiso šulco«.

»Ne grem v šulo, ne bom nosil tiste gvatno ko Šimčev Tone!«

Toda zmanj. Pepček so vpisali med šolarje, toda vsak dan je bil z njim nov križ. Učil se ni z veseljem. Tu pa tam se je spomnil Ljubljane in zagotavljalo, da bo ušel in da bo tam hodil v — šolo; a to je bila in ostala samo nejasna blodna želja ki se je Pepčku porodila v glavici kot zadnja rešilna bilka.

Pozneje so mi pravili, da je postal Pepček resen in priden čeprav je ostanula šola za njega nekaj mrzkega in tujega, kjer ni dobil ne on, ne drugi onega, kar bi moral dobiti; slišala sem da še vedno rad sanjari o Ljubljani in da bi jo zelo rad videl, in se marsikoj družega o njem kakor tudi o njegovi mami in očetu in o vseh v naši vasi.

Kadar se zjutraj predčasno zbudim, se spomnim vseh drobnih a značilnih zgodb z domače vasi. Moje misli romajo od praga do praga, iz vasi v vas, spominji se vežejo in spletajo v celotne žalostne slike. Zlasti pogosto se spominjam vratovljenih šolarskih maš ob otvoritvi šolskega leta, tudi tistih, ko sem se sam stopala izpred šole v cerkev. Zaboli me ob misli, da vs